

Marl

A százezres lélekszámú Marl fiatal város. Még a náciok kezdték építeni a harmincas évek elején, szén és bányák voltak a környéken, s azóta idetelepült jónéhány gyár, s egy komoly méretű csatornával ellátott vegyi kombinát is. Legrégibbi épületei ma is bányászházak, némelyiket nemes egyszerűséggel s német precizitással egészben tették máshová, ha a házakat iparfejlesztés vagy változó városstruktúra lebontásra ítélte volna. Marl öt-hat nagyobb falu közigazgatási egysége. Régi utcái nincsenek, városrészei, negyedei még most is épülőben. Nos, egy napi buszozás után ide érkezett meg a főiskola vegyes kara; péntek késő délután volt, szürkület, kint eső pityergett, s a helyi zeneiskola konyháján éppen lefőtt a magyarnál hígabb fekete kávé. Két koncertre szólított meg a meghívás, s a vendéglátók úgy gondolták, családotnál szállásolják el a dalokra kész, több mint negyven fiatal, akik így aztán némi bepillantást is nyerhettek a német családok mindennapi életébe. Így volt ez nyáron, Spanyolországban is. A krónikás vendéglátója Günter és Hannelóra volt, a férj kertészmérnökként dolgozott, az asszony pedig otthon, ahogy ez erre felé természetes a jobban kereső családoknál. S akkor ezennel szeretném komolyan elhomályosítani a német fensőségről, ridegségről tanúskodó tükröképp semmitmondó toposzát. Lehet, hogy a poroszok valóban másfélék. De a krónikás vendéglátói és a baráti, nagyszülői életkorú család, Theo Maass és felesége, Annelise, akire ugyancsak két kórústag jutott, egyáltalán, a westfalai emberek olyan természetes és önzetlen kedvességgel foglalkoztak a rájuk bízott három magyar fiatallal, amit igen nehéz lenne viszonzni. Aztán persze, a csoport többi tagja se igen járt másként.

Isteni üdvözet

Az első koncert máris szombaton volt, a modern és tekintélyes méretű városban. Ne kozmetikázzunk. Jóval kevesebben jöttek el a vártnál – a húszeszes példányszámú, Magyar Hírlap nagyságú helybeli újság, a Marler Zeitung hetven nézőt számolt – s akkor ez némiképp a helyi szervezők számára is felróható, hiszen ugyan ezen a napon és órában a város másik pontján a helybeli Filharmonia Hungarica adott koncertet. Megjegyezték ezt napi tudósításukban a német kollégák is, akiknek sajtóházában, a portások pultjával szemközi falon körülbelül ez áll: Isten üdvözli a művészeket! Mármost egy ilyen üdvözet, azt hiszem, elkelve a Tanácsköztársaság útjára is, de itt egyelőre másféle üzenetek szállnak szájról szájra, követve a magyar népi undergrund legszebb, legnevesebb hagyományait. Isteni, angyali üdvözetekről szó sincs. De azért reménykedünk.

Marlban egyébként jónéhány magyar zenész él, java részt ötvenhatos menekültek. Meg aztán a helyiek se igen tudták, hogy a Vegyeskar jó. És hogy bizony jó koncertet ad Bartók Béla, Vantus István, Kocsár Miklós, Szokolay Sándor, Bárdos Lajos és Ádám Jenő műveiből. Az előadás tartóján, marcipánként, egy német dalocska is ott díszelgett. Pedig a koncertet főlvezető műsorlapocskán szép dolgokat írtak az együttesről:

„A szegedi Liszt Ferenc Főiskola Vegyes kara rendkívül fontos helyet tölt be a város kulturális és zenei életében. A város rádió több alkalommal készített felvételeket a kórusral, melyeken a fontosabb kortárs magyar zeneszerzők műveiből adtak elő. Svájcban, Olaszországban és Spanyolországban több nemzetközi díjjal jutalmazták a fiatal kórus teljesítményét. Berényi Bogáta karnagy immár hét esztendeje

FOTÓ: NAGY LÁSZLÓ

Németországban járt a vegyeskar

Recept mindenféle utakra és dallamokra

Aznap reggel, november 14-én csütörtökön Augner Szilárd meteorológus váratlanul kikacsintott a televízióból. Jön nyugatról a melegfront, mondta és szélesen elmosolyodott. Csakhogy aki éppen elmenőben, ráadásul éppen nyugat felé, azt nem érdekli az eljövendő időjárás.

És akkor most egy recept következik, egy németországi utazás...receptje. Végy egy zeneművészeti főiskolát. Nem baj, ha az egyik legtekintélyesebb az országban. Legyen mondjuk Szegeden. Keresd a főiskolán a vegyeskart, amely ugyancsak kurriózum a zeneművészeti főiskolák manapság írott történetében, hiszen inkább szépséges diáklányok alkotta kórusok vannak működőképesek, kiállni, akár nehéz művekkel is, bármikor kész. Tégy e kórus mellé csupaszív karnagyot, hölgyet, aki azért este nyolckor sem állt kegyetlen próbákat elrendelni, nevezzék Berényi Bogátának. Ő majd megszervezi az utat, akár csak a tavalyi, Spanyolországban tett versenyszerű látogatást. Keresd két jó sofört, Jánost és Sándort, egy, azaz 1 darab Ikarus busszal, melyen gomba leves, kávé éppúgy kapható, miként van videofilm, szerelmes, kalandos, akciózós. Keresd még egy krónikást is, ültessd magad mellé. Ha mindez így együtt áll, elindulhatsz a közelgő melegfront mögé, Németország északnyugati részébe, Westfáliába. A célpontot nevezzék Marlknak. Régi a térkép? Azon ne keresd. Még biztosan nem találsz.

vezeti a társaságot, amióta a budapesti zeneművészeti főiskolán az Európa-szerte híres karnagy professzornál, Vászárhelyi Zoltánál befejezte tanulmányait.”

Amikor az első dallamok fölcsendültek, Frau Maass meglepetten nézett a mellette ülő krónikásra: Ah, das ist gut! Szóval, lássunk csodát, hetven ember is adhat vastapsot.

Köln

Különben nem két koncert volt, hanem három. A második alkalom szülte; váratlan, de nagyszerű ötlet. Hétfőn Kölnben túrázott a társaság. Buszunk ott ment el, ahol néhány órával ezelőtt meghalt Köln labdarúgó csapatának egyik sztárjátékosa, Banach. A sors defektet rendelt. A korlátlan görbület és égésnyomok. Mintha gyászolt volna az idő is. Vigasztalanul esett, mocskos és szürke volt az ég. Ennél sötétebb már csak a világhíres kölni Dóm volt, mely úgy magasodott a város fölé, akár egy fekete hegy. S persze, jó gótikus szokás szerint, az egész arról szólt, hogy milyen nyomorult kis semmi vagy te, ember, itt a földön. Csakhogy akadnak alkalomok megőzni, bizony jó társa lenni az égnek. Hogyan? Nos hát úgy, hogy a kórus, körbejárva a monumentális, több száz esztendőn át épített épületet, egyszerre csak összeáll, s a hideg, szürkefekete templomfalak között elénekli Bárdos Lajos Eli, Eli című énekét.

Néhány dallam, és máris ott álldogál körülük a világ egy-egy képviselője, dán és japán, francia és amerikai turista, reverendás német pap és téglaporos, templom-építő munkás. Hannelore asszony szeméből is folydogál szép csendesen a könny, ül a krónikás mellett, mert elkísérte erre az útra a csoportot. Csak az a sárga bőrű csavargó fiú nem ébredt fel, aki a hideg fapadok között aludt. Fejét egy szürke oszlopnak döntötte s néha meg-meg rándultak összekulcsolt kezei.

Requiem

Ugró Béla, az énekhar korelnőke – egyébiránt meghatározó baszus – a maga sokat megért harmincával azt mondta még az utazás közben, hogy bizony nem könnyű a fiataloknak a halálról énekelni. Ez a mondat már a harmadik koncertre utalt, amire a társaság Mozart Requiemjét hozta. Nem egyedül adták elő, természetesen. Besegített a marli zeneiskola vegyes kara is, a zenekart pedig a fiatal, helyi szimfonikusok alkották. Színhelynek újabb templom következett, a kölni Dómnál sokkal kisebb, és jóval barátságosabb marli St. Georg templom, amely megtelt szerda estére. A templom falára megrázó féldomborművet készített Jézus stációiról Marl legjelentősebb képviselője, Heiner Kuhlmann. A szobrásznak egyébként ezekben a napokban nyitottak meg egy szabadteri kiállítását, nem messze a

főutcától egy kicsiny templom kertjében keresztet állítottak fel, s egy márvány falra azt írta fölibük: Nem kell meghalnod! A mondattal először csak a környék néhány részegese nem értett egyet. Földbe taposták a keresztet, amik azonban már újra állnak.

Mondom, szerda estére megtelt a Szent Georg templom. Hiszem, hogy a szombati koncertnek eddigre híre kelt. A gyönyörű művet Hans-Dieter Uhlenbruck, a zeneiskola igazgatója vezényelte a magyar felfogásnál némileg lassabb tempóban, bár Berényi Bogáta tanáró szerint a teltház, nagy sikerű előadás hiteles volt.

Vaskosarak és egyéb szerkezetek

Néhány napra igazán testközelbe kerültünk a nyugati jóléttel. Figyelni az embert, aki itt él; mozdulatokat, reakciókat és szokásokat kilesni. A környéken múltnak és hagyománynak ott a számtalan vízikastély, a monumentális Nordkirchen, a várszerű Jugedburg, a máig is lakott Lembeck és a münsterlandi Tölgy, amit még Nagy Károly idejében, vagyis több, mint ezer éve ültettek. Mellette piros téglás lakóházak, meg a százötven esztendősz búpápalinka-főző, amit immár hat generáción át fejlesztettek és tökéletesítettek a családtagok. Ez a piros téglaközlönben holland szokás. Hollandia meg alig egy órányi autótúra van.

A környék szellemi központja legalább ötven ezer diákjával, püspöki, Szent Pálról elkeresztelt Dómjával, a polgárság építette „ellenlábás” templomjával – Münster. Mint az ékszerdoboz. A polgárok háza – fent lakások, alant méregdrága üzletek, zöldfehér posztós vendéglők – a gazdagság dőlővel fordítanak hátat a püspöki Dómnak. Egy időben hatalomra jutottak itt az anabaptisták, hogy aztán abban az igen kellemetlen vaskosárban végezze három kedves képviselőjük, melyek a mai napig is ott díszelnek a polgárok épített templom órájának magosában. Úgy hatvan méterre a drága anyaföld felett. Ez tehát a környék múltjának egynehány rekvizituma, a jelennek pedig ott a mérhetetlen árúbőség, a csillagzó-villogó, kisváros nagyságú áruházak, bevásárló városrészek, a fantasztikus úthálózat, elfordulás a politikától, könnyű és nagyadag kávék, elegancia, ápoltság, papírvékony sonka szeletek, sajtok, gombák és saláták, és délutáni desszertek, az élet megtervezettség, a mindennapok könnyed, gazdag és természetes struktúrája.

Egy kis összehasonlítás

S persze, hogy összehasonlíttat a Keletről jött krónikás. A jóléti ember, kontra mi, magyarok. Igen, itt aztán más az élethez való viszony. Több a méltóság, a nyu-

galom és a figyelem. A pincér, vagy a utcán neked ütköző ember mosolya nemcsak szolgáltatás, nemcsak forma, de tartalom is. Nem hinném, hogy egy ilyen országban több lenne a szeretet, csak tán több az alkalom rá. Úgy intézik, hogy több legyen. Az élet dolgai az emberért vannak, nem célok, valódi használati eszközök.

Az egyik este Herr Maass fogja a társaságot és elviszi a művészhez, Heiner Kuhlmannhoz, akivel jó barátságban vannak. A ház emeletes, hát persze, hogy az.. Szemben érdekes sötétlik. Az üvegfalú dolgozó szobát, mely akkor is tele volt szobrokkal, működő, örökmozgó szerkezetekkel, és kényelmes bútorokkal hatalmas kandalló melegíti. Kint a kertben mozdulatlan fenyők fűrnak Westfalia éjszakájába. Fenn a ködben néhány pillanatra előtűnik a hold, megáll, ezüstlik a két fenyőcsúcs között, akár egy Friedrich képen.

Odabenn aztán hosszú beszélgetésbe bonyolódunk. Bólogatunk, s mondjuk, hogy na persze, van a volt NDK, ez most országos gond, feszültség, ez most nagyobb teher a nyugati németeknek, aztán a külföldiek, törökök, arabok, kelet-európaiak bevándorlása, de egyébként mi van?! Mi van ezzel az étellel? Készen van? Elkészült minden? Merthogy úgy látszik. Hogy most már csak folyamatos tökéletesítések jönnek, de a rendszer nem változhat? Hogy itt mire várnak, lehet-e várni egyáltalán még valami fontosat?

Mert a magyar például várakozó nemzet. Ebbe fogó el, ebbe a nagy várakozásba emészti fel magát, a közéleti megváltás, a hirtelen meggazdagodás ígéretében éppúgy bízva, mint abban, hogy egyszerűen jön valaki és jóváteszi egész elrontott életét, nemzeti, családi traumáit és tragédiáit, holott persze tudja jól, jóvátétel itt már nincs, nem lehet, amit itt elrontottak, azt, némi keserű iróniával élve, tökéletesen és véglegesen elrontották, ettől aztán dühös és ingerült és néha lincselni kíván.

Azt mondja, Herr Kuhlmann és elmosolyodik, hogy semmi sincs készen. Németország továbbra is tele van szociális problémával. Néhány napja is elsétált a munkaközvetítő előtt, ahol vagy húsz ember állt a sorban. Drágák a házak, sok az eladósodott, az állami hitelnek kiszolgáltatott ember. Hitelt adnak, csak munkád legyen. Akkor nyomban vehetsz föl kölcsönt házra, autóra. Mert a német házak igen drágák. Sokaknak jobban megéri a bérlés, a havi hathétszáz márka. A krónikás házigazdája meséli később, hogy Günterrel ők is szegényen kezdtek. Háború utáni évek, nélkülözések, kicsi lakás. Aztán szépen kialakult minden.

No szóval várakozunk?

Hogy jön ide a kanári?!

Ezt az utat egyébként útlevelel nem tudnánk bizonyítani. Négy határon mentünk át, igaz többnyire éjszaka, de egyetlen pecsétet se kaptunk. Ám a búcsúzásnál kisütött a nap, először a hét alatt, megtörtént néhány hosszú, szenvedélyes és az elválástól megrendült nemzetközi csók is; bizony ilyen komoly munkakapcsolat alakult ki a marli fiatal szimfonikusokkal. Aztán énekléseknek, szerelmeknek, rácsodálkozásoknak vége lett. Ajtó bezár, dudu dudál, busz indul. Könnyek lenn és fenn. Vagy mégsem? Folyt. köv.? Azt beszéljük, a kanári a legkedvesebb madara most a kórusnak. Hogy is kell ezt csinálni? Végy egy zeneművészeti főiskolát....